

[Arvio Maailmankirjat.net:issä](http://Arvio.Maailmankirjat.net/issä)

Francesco Petrarca: Salaisuuteni | Maailmankirjat

(1358) suom. Laura Lahdensuu, 2009 Basam Books.

Risto Niemi-Pynttäri

Runoilija Petrarca, Lauralle osoitettujen sonettien kirjoittaja, keskustelelee *Salaisuuteni*-teoksessa suuren Augustinuksen filosofisten huomioiden kanssa.

Hän pyrkii heräämään ja havahtumaan keski-ikänsä turtumuksesta filosofian avulla. "Havahdu", sanoo Augustinus, "sinä vain kuvittelet että surkea tilasi johtuu huonoista olosuhteista, joihin olet ajautunut. Tosiasiassa muuta surkeutta ei ole, kuin sitä mistä itse haluat pitää kiinni".

Tähän Augustinuksen antimelankoliseen vaatimukseen Petrarca haluaa tuoda hieman lisäsävyjä, kuten rakkaudesta juontuvat sävyt.

Petrarcaa on pidetty ensimmäisenä eurooppalaisena individualistina, siitä huolimatta, että Petrarca itse sanoo useaan otteeseen, että hänellä ei ole identiteettiä, tai se vähä mitä on, on hauras ja aina muuttuva. Viimeaikojen tutkimus onkin purkanut Petrarcaan liitettyjä individualistisia mielikuvia.

Vaikka Salaisuuteni viittaa Petrarcan yksityisiin ajatuksiin, hänen salaiseen kirjaansa, niin pelkästään se, että teos on muodoltaan dialogi eikä yksin mietiskelevän miehen monologi, osoittaa että kyse ei ole individualistin itseriittoisuudesta. Yksityisinkin puhe jakautuu Petrarcalla kahteen ääneen, hänen keskustellessaan kuvitellun Augustinuksen kanssa.

Augustinus on hahmo, jonka kanssa Petrarca on otellut koko ikänsä. Hän on pyrkinyt vastustamaan Augustinuksen (tomistisia) erotteluja kristillisen ja maallisen välillä.

Salaisuuteni on dialogi, jossa Augustinus ripittää Petrarcaa, ja osoittaa monet tälle tärkeät seikat maallisiksi erehdyksiksi. Salaisuuteni on hänen elämänsä käännekohdassa kirjoitettu. Petrarca kirjoitti salaista kirjaansa vuosien 1342- 1358 välillä.

Salaisuuteni etenee siten, että Augustinus osoittaa seikka seikalta Petrarcan itsepetokset, niin että tämä joutuu orientoitumaan uudella tavalla asioihin. Tämä revision cum reaction on retorisesti etenevä prosessi, jossa Petrarca joutuu väite väitteeltä tunnustamaan maalliset heikkoutensa. Dialogi etenee Augustinuksen säälimättömän kyselyn johdattamana. Kolmen päivän aikaa käytyjä keskusteluja todistaa Donna Veritas, rouva totuus, joka pyssyttelee heidän rinnallaan edellyttäen molemmilta rehellisyyttä ja pyrkimystä totuuteen.

Augustinus ottaa Petrarcalta niin sanotusti harhaluulot pois, kun kyseessä on tälle kaikkein rakkaimmat valinnat. Näin Petrarca joutuu kohtaamaan syvimmat motiivinsa, eikä monikaan niistä kestä tarkastelua. Kirjoittaminen saa Augustinukselta tylyn tuomion, hänestä mikään ei ole lapsellisempaa Petrarcalta:

“(kuin) tuhлата aikansa sanojen tutkimiseen eikä milloinkaan siristä silmiään tarkastellakseen omia paheitaan, (vaan) nauttii omasta lörpötyksestään kuin jotkut linnut..” (s.90/ II päivä/7)

Petrarca vastaa, että “olen aina ollut tietoinen pienuudestani” ja riittämättömyydestä kielellisen ilmaisun alueella. Näin siis Petrarca esittää, että hänen kokemuksensa kielestä perustuu pikemminkin puutteeseen, kuin kyvykkyyden kokemukseen. Monissa muissakin seikoissa Petrarca kohtaa heikkoutensa. Hän joutuu kohtaamaan identiteetin puutteensa, ja useimmat niistä seikoista, joihin hän on tukeutunut ja peustanut minuutensa paljastuvat kyseenalaisiksi.

Kiista rakkaudesta

Rakkaus toiseen ihmiseen on Augustinuksen mukaan miellyttävän harhaluulo, nautittavin, ja siksi illuusio, josta on vaikeinta luopua. Luojaan kohdistuva rakkaus on hänen mukaansa ainoa oikea, mutta intohimoinen rakkaus toiseen ihmiseen on hänestä sairaus.

Petrarca puolustautuu sanomalla, että rakkaus voi olla joko häpeällisin himo tai sielun korkein päämäärä. “... nämä tunteet joista minua soimaat ovat parhaimpiani.” hän vastaa Augustinukselle.

Näin Petrarca tukeutuu renessanssin aikana suosittuun uusplatoniseen ajatukseen: rakastettu saa rakastuneen kehittämään sielunsa parhaita ominaisuuksia. Petrarca sanoo että rakkaus on hänen “sielunsa ylhäisin osa”. Tästä väitteestä Petrarca pitää kiinni: parasta mitä hänessä on, on syntynyt rakkaden kautta. Petrarca tukeutuu klassiseen ajatuskuvioon ja sanoo, että jos hänen rakkautensa on harhaluulo, niin hän erehtyy mielellään.

Augustinus tiukentaa silti väitteitään. Hän tekee retorisesti musertavan eleen ja pyytää Petrarcalta jo ennalta anteeksi sitä, että kohta tulee loukaus joka murskaa hänelle rakkaimman harhaluulon.

A: Olen harkinnut asiaa tarkoin. Puhumme nyt kuolevaisesta naisesta, ja olet, ikävä sanoa, haaskannut suuren osan ajastasi hänen ihailmiseensa ja ylistämiseensä. Olen perin juurin ällistynyt siitä, että noin älykäs mies on voinut sortua noin suureen ja kauan kestävään hulluuteen.

F: Pyydän sinua pitämään loukkauksesi omana tietonasi (...) Tiedätkö millaisesta naisesta puhut? Hänen sieluaan eivät kosketa maalliset huolet vaan se askaroi taivaallisissa toiveissa, hänen kasvonsa, jos mitään totuutta on, säteilevät jumalaista kauneutta...

Petrarcan loputtoman ihastelun jälkeen Augustinus toteaa tyyliä, että tämä on ollut liian pitkään rakkautensa vanki. Hänen johtopäätöksensä on tyyliä “sinä onneton nautit omasta kurjuudestasi!”

Näin Augustinus palaa Salaisuutteni teoksen ensimmäisen päivän keskustelussa esittämään teesiin, jonka mukaan ihmisellä ei ole muuta kurjuutta, kuin sitä mistä hän haluaa pitää kiinni. Nyt hän esittää, että rakkaus Lauraa on Petrarcan suloinen harhaluulo, ja hänen olisi syytä vapautua siitä.

Näin siis rakkaus Lauraan on Augustinuksen mukaan harha, joka on este Petrarcalle. Tämä puolestaan katsoo, että juuri rakkaus on luonut hänelle aavistuksen korkeammasta olemisesta:

“Minua ovat viehättäneet hänen niin korkealla yli inhimillisen käyvät ominaisuudet, että sellaisen esimerkin vuoksi olen alkanut ymmärtää taivaan asukkaiden elämää.” (154/13)

“...ja sinä käsket minua rakastamaan kitsaammin, vaikka juuri hän kohotti minut rahvaan joukosta, ohjasi askeltani kaikilla matkoillani, kannusti tylsää älyäni ja herätti uneliaan sieluni?” (158/17)

Augustinus vastaa johdattamalla Petrarcan muistelemaan Luran ensitapaamista osoittaakseen, että kyse oli pelkästä himosta. Petrarca tunnustaa että niin oli, mutta vastaa, että Laura torjui hänet. Nimenomaan tapa kuinka rakkauden kohde torjui hänen himokkuutensa, antoi hänelle mahdollisuuden käyttäytyä kunniallisesti, ja loppujen lopuksi tämä kielto ohjasi häntä oikealle tielle.

Petrarcan Salaisuuteni kirjaa luonnehtii siis omakohtaisuus, mutta itseriittoisen individualismin sijaan hänelle ominen syntyy aina suhteessa toiseen. Olkoon sitten kyseessä rakkaus Lauraan tai dialogi Augustinuksen filosofisten mietteiden kanssa.